

A $\frac{20}{2;1}$

ГЛАСНИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Књ. II св. 1

455

БЕОГРАД

1950

3) Иван Поповић и Павле Ивић, асист. приправници: **О говорима Срема** (21 V 1950). — У Срему су посећена места Стари Бановци (крајњи исток Срема) и Чалма (западни Срем). Између говора тих двају места има низ разлика.

Између источног и западног Срема постоји уствари исти однос као између шајкашког и сомборског типа у Бачкој, тј. главне бачке изоглосе се непрекинуто продужавају преко Дунава. И као што у Бачкој између шајкашког и сомборског типа постоји централна прелазна област (на пр. у погледу квантитета), тако несумњиво и у Срему између источног типа (претставник Ст. Бановци) и западног типа (претставник Чалма) — треба очекивати централни тип који би се слагао са централним бачким.

У Ст. Бановцима и Чалми нађен је и низ заједничких црта које, с једне стране, изгледа да треба да буду опште-сремске, а, са друге, одређују однос сремског говора према говорима Бачке и Баната. Сремски вокализам не познаје вокалску флукуацију (за разлику од Бачке) нити јако отварање вокала *ě* и *õ* (за разлику од Бачке и Баната). Плуралски падежи имају старије наставке ређе него у Бачкој, али они ипак постоје: у *Стѣри Банѡвци* Ст. Б., *на врѣши* Ст. Б., *у Саса* Ст. Б., у *Лѣвада* Ст. Б., у *курѡзи нѡћили* Ч., *на лѣнци* Ч., *по Грѣница* Ч., *о ѡдѡшу и свѣѡковина* Ч. — поред са *лѣсѡићима* Ст. Б., *у колима* Ст. Б., *у Сасама* Ст. Б., *сас вѣликим рѡѡвима* Ч., *по салашѣвима* Ч., *с кѡл'има* Ч., *на лѣѡнама* Ч., у *бѡшѡама* Ч., у *гаѡама изѡлазим* Ч. Али је важно истаћи да у Срему, иако ретко, постоји и лок. мн. имен. ж. рода на -а, који је у Банату непознат, тако да се у том погледу сремски говор слаже са бачким. Даље је за Срем карактеристично чување завршетка -ају и -е у 3 л. мн. през. глагола VI одн. VII врсте (*сѣѡају* Ст. Б., *вѣјају се* Ч., *ѡѡзе* Ст. Б., *уѡѡше* Ч.) и правилна употреба падежа места и падежа правца. И ове црте показују да је сремски говор ближи бачком него банатском.

Уопште изгледа да ће се о сремском говору моћи говорити као о извесној целини (у оном смислу у којем су то и бачки и банатски говор), али ће ова целина заједно с бачким говором улазити у једну већу целину, западновојвођанску, која би се супротстављала банатском говору као источновојвођанском.

Један од најважнијих досадашњих закључака овога дијалектолошког рада је да цела Војводина (осим југоисточног Баната и буњевачких и шокачких области у Бачкој) претставља јединствену дијалекатску област. Суседни говори на овоме терену међусобно су блиски по својим особинама,

прелази су увек поступни, оштрих граница појединих црта готово нема (још понајважнију границу претстављају Тиса и Дунав на линији Сегедин — Београд) Бачка има један тип, Банат други; али и бачко и банатско Потисје имају специфичних заједничких црта. Као што је већ поменуто, постоје исто тако изоглосе које спајају западну Бачку са западним Сремом и одвајају их од источне Бачке и источног Срема. На сличан је начин удружен север Бачке са севером Баната и југ Бачке са југом Баната. Има чак и таквих изоглоса које се непрекинуто протежу у великом луку кроз све три области. Тако се напр. *сѣјаши* и *вршиши* („врећи“) говори у северном Банату, северној и западној Бачкој и западном Срему, а *сѣјаши* и *врћи* у јужном Банату, шајкашком делу Бачке и источном Срему.

Између разних војвођанских говора постоје многе и значајне разлике, али ипак постоји низ црта, крупнијих и ситнијих, које их све спајају у једну чврсту целину. Још није време да се даје дефинитиван и исцрпан списак тих особина (јер још нису испитани сви говори), али се већ сада показује да ће бити важних принципских подударанја у погледу судбине квантитета слогова иза акцента, множинских наставака именица мушког и средњег рода, даље у погледу судбине аориста и имперфекта, завршетка 3 л. мн. през. (-ду), извесних акценатских типова, неких синтаксичких појава, затим у области лексике итд. У оквиру војвођанског дијалекта сремски ће говор имати најмање таквих карактеристичних црта (на пример вокализам, архаичну деклинацију), иако и он показује горе поменуте црте. То је и природно: говор Срема наслоњен је с јужне стране на србијански мачвански говор и од свих војвођанских говора био је најјаче изложен утицајима из западне Србије и још јужнијих крајева. Али ипак је важно нагласити да, по овим досадашњим испитивањима, сремски говор претставља несумњиво војвођански тип, па се по неколико крупних црта одваја од суседног му мачванског (мачвански има 3 мн. през. типа *вѣдѣ нѣсѣ*; сачуван герунд. презента: *жѣнѣхѣ*; аор. типа *могѣдо*; очуван имперф.: *бејѣдосѣ*, *шкѣхѣ*, *пѣвахѣ*; инстр. *сѣ шебѣм*, *сѣ себѣм* и др.; М. Московљевић, Акц. систем поцерског говора, III—VIII), — и спаја са бачким и банатским.